

TŐZSÉR ÁRPÁD

XXXVI. fejezet

AMELYBEN MAURICE D'ESPARVIEU AZ ÓRANGYALÁRÓL
ÉS AZ ISTEN↔SÁTÁN METAMORFÓZISRÓL ELMÉLKEDIK

1913-ban, Párizsban már november 3-án leesett a hó. Kész volt az Angyalok lázadásának XXVII. fejezete, és Maurice d'Esparvieu, a híres d'Esparvieu-könyvtár igazgatójának s tulajdonosának irodalmi érdeklődésű, de kicsit tudálékos fia, valamint Arcade, Maurice volt órangyala már a Római utca 13-ban laktak, s hetente kétszer-háromszor megjelent lakásukban Maurice szeretője, a csinos des Aubels-né is. Havazott egy kicsit, aztán hirtelen elállt. Valójában nem is volt az havazás, csak hószitálás, s Maurice-t akkor, emlékszik, nem is a korai hó hökkentette meg, hanem maga a havazás kifejezés: zavarta az alany nélküli állítás metafizikumája: ki havazik, ha havazik? A hó meg talán megsértődött, mert már a későbbi (téli) hónapokban sem tért vissza, csak a következő év májusában. De erről később! Maurice d'Esparvieu, a huszonöt éves, amúgy jó svádájú fiatalember, korábban a nagy, kertés családi házuktól kicsit távolabb álló, kétszobás nyári lakban lakott, s ez a külön lakása szellemi és életvitelbeli különállását is jelezte. A családban s a tudósok között, akik a könyvtárjukban s házukban megfordultak, ő dilettánsnak számított, de tulajdonképpen csak a szó Renan-i értelmében lehetett volna dilettáns: esze mindig magához s nem máséhoz való volt; nem törekedett megérteni a dolgok végső okait, nyugodtan élt a hozzá legközelebb eső látszatok világában. A mi történetünk ott kezdődik (egy fiktiivnek tűnő XXXVI. fejezettel), ahol Anatole France jeles regénye befejeződik. 1914. május 4-e van, Maurice tehát (miután a szülei, szabados élete miatt, kiutasították az ősi portáról) már rég a Római utcai albérletében lakik, s most éppen egyedül van, az aznapi Figarót olvassa, s a lap árkusai mögül tekintve megrökönyödve tapasztalja, hogy havazik. Úgy érzi, eltévedt az időben, még mindig november van, s a tavalyi, korai havazás közvetlen folytatását látja. Akkor, amikor ez a folytatás már teljesen valóságos. Maurice fenomenológiája megzavarosodik, mint a másnapos sör. Filozófunk úgy érzi: a magánvalók fellázdáltak a látszataik ellen. A májusi hó talán a Szentlélek kontinensek és tengerek fölé terjesztett, hófehér szárnyaiból hull: annyira irreális, hogy már reális. Mint Párizs száz évvel ezelőtti eleste, Napoleon elbai „partra szállása” s a Figaro, mely minderről megemlékezik! Maurice a kinti bizonytalanságokról lassan visszavált a benti bizonyosságokra. A Figaróból megtudja,

hogy a Napoleon ellen felálló európai Nagy Koalíció tagjai a császárt ugyan sátánnak tartották, de a legyőzése után nem taszították pokolra, csak Elba üdülőibe „száműzték”, talán erőt gyűjteni az újabb lázadásához. Maurice-t mindez egy másik, egy valódibb Sátánra, az Úr ellen nemrég (s éppen Párizs falai között) másodszor is fellázadó (bukott) angyalok vezérére és a saját, személyesen akkoriban megismert, megszeretett őrangyalára, Arcade-ra emlékezteti. Arcade-tól hallotta ugyanis: az álmában az Istent legyőző Sátán testét ébredése után jeges verejték borította el: visszazaretent saját győzelmétől. A lázadás alvezérei, Arcade, Nectaire, Zita és Istar ott álltak közelében, kint bengáliai pintyek daloltak. Barátaim, mondta a Fővezér a lázadóknak, ne hódítsuk meg az eget, legyen elegendő, hogy meg tudjuk hódítani. Háború háborút nemz, győzelem vereséget, a legyőzött Istenből Sátán lesz, a győztes Sátánból Isten. – Maurice a második, s még az elsőnél is valószínűleg hősies hatására újból elgondolkodik az Isten-Sátán parabola jelentésén. Az okos, de némileg demagógiára hajlamos Arcade, mikor még az ő őrangyala volt és semmi más, s olyannyira összetartoztak, hogy mindketten ugyanazt a rubensi idomokkal büszkélkedő des Aubels-nét szerették, szóval a szerelmes őrangyal az asszonyt gyakran szédítette áltudományos előadásokkal, amelyek legtöbbször az angyalok testének egyszerre anyagi és szellemi minőségeiről és a kimeríthetetlen szerelmi energiáiról szóltak. Így például egyszer azt fejtegette az előtte hálóiingben kuporgó, dekoltázsába és esendőségébe mélységes belátást engedő szépasszonynak (ő maga, angyalságának külső jegyeit demonstrálандó, mezítelenül ült egy széken), hogy a bibliai időkben, a Teremtés lávaalvadékai között az Isten ellen lázadó angyalok már felvonultak egyszer, de akkor csúfosan elbuktak, s bukásuk következményeképp az Ég és Föld közötti tartományokba, az angyalok és emberek közötti harmadik minőségbe száműzettek, s azóta azzal különböznek az égből maradottaktól, hogy képesek emberek módjára szeretni és utódokat nemzeni. S hogy az emberiségnek csak a fele származik Ádámtól, a másik fele a kígyó, illetve hát persze a Sátán és Éva nászából eredeztethető, s a Világmindenség működésének sem pusztán az Isten és a jó angyalok a biztosítékai, hanem a Jó és Gonosz egyensúlya, s a bukott angyalok szerelmi potenciálja nélkül az emberiség már réggesrég kihalt volna. Maurice-nak nagyon-nagyon hiányzik az őrangyala. De nem a középkori lovagi őrző-védő kíséret, hanem a vitapartner, a mindig kéznél levő konkrét ellenfél, akivel, ha úgy adódik (mint ahogy a hármass liaison kezdetén des Aubels-né miatt már adódott is), párba is lehet vívni. Hogyan párbajozzon ugyanis a Fekete Kéz nevű szerb fantommal vagy Bosznia-Hercegovinával (létezik egyáltalán ilyen nevű ország, vagy csak a

Figaro riportere találta ki?), vagy mondjuk a monopolkapitaliz-
mussal, a szindikátusokkal, Rockefellerrel, Poincaréval? (Vagy
ki is ül most a francia trónon?) Ezek az ő számára csak a Figaró-
ban létező fantazmagóriák, ideák, címek, mint a könyvtárunkban
Platón Állama, Szent Ágoston Vallomásai vagy Lucretius Carus
De rerum naturája. Arcade, Maurice volt őrangyala, aki földi és
túlvilági pragmatizmusával valóságos kiterjedéseket adhatna az if-
jú d'Esparvieu mindenkori látszatainak, a lázadó, de pacifikált
angyalhadakkal ismeretlen dimenziókba vonult, s ő megint egyedül
maradt fenomenológiájával. S ráadásul most itt van ez a talányos
májusi hőésés! Kilóg az év anatómiájából és minden filozófiából,
ahogy egykor des Aubels-né fekete harisnyája kilógott a csábító
Arcade materia primaként világító, meztelen feneké alól.
S a napoleoni háborúk századik évfordulóján
mindez új, kozmikus vészeket jósol.

Falak

Hadrianus-fal: északra Glasgow, délre Yorkshire!
Éjjelente
a császár lelke
panaszskodik itt, hinnéd: valamely őszi bokor sír.

Búsul a falépítő és költő császár, az önsírvers atyja:
kökénybokorban
most s minden korban
magát és Antinoust, szép fiú-szeretőjét siratja.

*

Európa ágáról töppedt mítoszok csüngnek,
szemenként hullnak,
mutatva múltat,
jelent, jövőnket – dériütött történelmünket.

Vico-ciklusok szerkezete egy kökényszemben! –
mereng a dalom.
A Hadrianus-falon
római kökénybokor rí, angolkert ciprusa rebben.

Vénül földrészünk – túlrejt, hullni kész történetekkel
tele a fája.
Beállsz alája:
ballod, hogy lehull az ős-éj, s ered az első reggel.

*

*Európa ma erőd, mit össze a szó malasztja tart,
s nem védi se fal, se zár,
kinyílt a szezám –
kelet és nyomában dél is föl, északra tart.*

*A gravitáció roppant inai északra vonják
megint a déli
partokat, véli
Camus, az űrből tekintve elbagyott bonját.*

*Földrészek házasodnak be hozzánk – nőül és vőül,
a hozományuk
vitalitásuk:
a déli gondolkodás. Kincsünk nő? – Szókincsünk bővül.*

*

*S a szezám mit tehet!? Gyűjti a volt-ot, a van-t s ami lesz még,
s beomlik, mint annyi volt kor is...
Animula... comesque corporis –
csak a vers falai óvják a lelket, a formázó eszmét.*

GÖMÖRI GYÖRGY

Collegium Josephinum

*44 őszét egy katolikus internátusban
éltem túl. Itt naponta Ave Máriát
kellett imádkoznunk, ami nem lett volna
baj, de hozzá térdelni is kellett,
amit (mint zsidóból lett buzgó református)
eléggé rühelltem. A koszt is alig
volt ehető, még ma is borzongok a káposztás buristól.
A „kedves nővérek” sem voltak mindig kedvesek.
Féltek persze ők is, a nyilasház közelében
életük tették kockára vagy száz gyerekért,
akiknek többsége bújta a Bibliát,
főleg János jelenéseit tartva időszerűnek,
hiszen az utcákon tombolt az Apokalipszis,
és tudtuk, ezt a méregzöld fegyveres csürhét
sem bittel, sem ráolvasással megfékezni nem lehet.*